

2. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання // Початкова школа. – 2006. – №3. – С.9-11.
3. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К., 2002. – С.129.
4. Поспелкіна І. Інтерактивні технології навчання // Початкова освіта. – 2006. – №44(380). – С.3-7.

Л.П.Кадченко, З.І. Ведренкова

ІНШОМОВНЕ ЧИТАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

В статтє идєт рєч о важности, а также методах и приемах овладения студентами различными видами иноязычного чтения в процессе самостоятельной учебной деятельности.

The article deals with the importance and methods and ways of students' mastering different types of foreign language reading in the process of independent educational activity.

Успішна професійна діяльність педагога неможлива без оволодіння навичками самостійного поповнення та оновлення отриманих раніше знань. Тому одне з найважливіших завдань вищого закладу освіти полягає в тому, щоб навчити студентів учитися, розвинути в них потребу в самоосвіті. Наполеглива цілеспрямована самостійна робота студентів є обов'язковою умовою та запорукою виховання творчої активності майбутніх учителів, успішного оволодіння обраною професією. Самостійній роботі з іноземної мови, за умови правильної її організації, притаманні великі резерви у плані підвищення рівня професійної готовності майбутнього педагога. В основі всіх видів самостійної роботи лежить розвиток такої важливої якості особистості вчителя, як самостійність. При виконанні самостійних завдань вона проявляється у здатності ставити перед собою цілі діяльності, визначати для себе її завдання та знаходити засоби і способи їх вирішення.

Під час самостійної роботи у бібліотеці студент набуває необхідних сучасному вчителю навичок роботи з літературою, у фонолабораторії – з технічними засобами навчання. У процесі виконання самостійної діяльності розвиваються такі якості особистості, як усидливість, терпіння, наполегливість у досягненні мети, любов до праці, окрім того, студент навчається прийомам самоаналізу та самооцінки.

Результати теоретичних досліджень та власний практичний досвід свідчать про те, що самостійна робота з іноземної мови має великі виховні можливості у професійно-моральному становленні майбутніх педагогів. Особливого значення удосконалення процесу самостійної навчальної діяльності студентів набуває у наш час у зв'язку з впровадженням кредитно-модульної системи навчання у вищу школу, коли значна частина матеріалу вноситься на самостійне опрацювання студентами. Проте проблема організації самостійної роботи студентів з іноземної мови у вищому навчальному закладі вивчена недостатньо і потребує подальшого дослідження.

Самостійну роботу ми, услід за сучасними дидактами, розуміємо як виконання різних видів індивідуальної і колективної навчальної діяльності студентів, яка здійснюється ними як на аудиторних і позааудиторних заняттях, так і вдома без безпосередньої участі викладача, але обов'язково співвідноситься з його організуючою роллю.

Самостійна навчальна робота передусім має бути усвідомленою, вільно обраною, внутрішньо вмотивованою діяльністю. Вона передбачає виконання студентом навчальних дій: усвідомлення мети своєї діяльності, прийняття навчального завдання, надання йому особистісного смислу (за теорією діяльності О.Н.Леонтьєва) [2], розподіл навчальних дій у часі, самоконтроль під час їх виконання тощо.

Проблему підготовки студентів до самостійної роботи і керівництво нею слід розглядати на мотиваційному, технологічному та організаційному рівнях. Розглянемо їх докладніше.

Від рівня сформованості мотиваційної сфери значною мірою залежить результативність професійного становлення майбутнього учителя, успіх його педагогічної праці. Мотивація – це процес спонукання до інших дій і вчинків. Вона є провідною силою людської діяльності і по праву займає центральне місце в структурі особистості. Тому дуже важливим є формування у студентів високої мотивації до самостійних занять. Для цього викладачу слід цілеспрямовано акцентувати їх увагу на значущості самостійної роботи серед інших форм навчання, наголошуючи на тому, що вона має не тільки навчальне, а й особистісне та суспільне значення.

Також при організації самостійної роботи постає завдання з одного боку мотиваційно готувати студентів до неї, з іншого – обґрунтовано, правильно відбирати обсяг матеріалу для самостійної

роботи, доцільно підбираючи його тематику-зміст, складність, особистісну значущість, професійну спрямованість тощо.

Важливою складовою успіху самостійної роботи студентів у процесі навчальної діяльності з іноземної мови є її належна організація – планування, управління, контроль. На нашу думку, підвищенню результативності самостійної навчальної діяльності студентів сприятиме наявність графіка усіх видів навчальних робіт – консультацій, модульного контролю, заліків, екзаменів тощо. У графіку зазначаються терміни виконання тієї чи іншої роботи, обсяг часу, що відводиться на неї, тематика, література, форми та критерії оцінювання.

Сьогодні, коли проблема інтенсифікації навчального процесу набула особливої актуальності, все більш важливою стає оптимізація процесу самостійної роботи студентів.

Одним із видів цієї роботи є читання. Аналіз результатів досліджень З.І.Кличнікової, Н.О.Науманна, М.М.Прусакова, С.К.Фоломкиної та ін. дозволяє дійти висновку, що в умовах відсутності іншомовного середовища читання є найближчим шляхом до успішного оволодіння іноземною мовою. Воно є джерелом отримання необхідної інформації, допомагає студентам краще зрозуміти важливість знання відповідної мови, загострює інтерес до її вивчення. Читання є найбільш доступним і найпоширенішим аспектом іноземної мови у навчальному процесі, при цьому робота над ним сприяє оволодінню і іншими аспектами (фонетичним, лексичним, граматичним) та видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, говорінням, письмом).

Тому завданням немовного вищого навчального закладу у галузі читання є навчання студентів самостійному читанню. Оскільки саме самостійне читання є комплексним умінням, необхідним фахівцю; також саме воно дозволяє подальше вдосконалення й накопичування індивідуального досвіду читача.

У психолого-педагогічній літературі читання вважається складним видом мовленнєвої діяльності, що забезпечує “процес сприйняття й активного опрацювання інформації, графічно закодованої за системою тієї чи іншої мови”, комунікації з автором відповідного тексту [1, с.11]. У акті читання, за психологом З.І.Кличніковою, відбувається подвійне синхронне перетворення: 1) оптично сприйнятого тексту на систему мовних значень і 2) останніх у смисловий зміст тексту [1, с.34]. З метою досягнення здатності студента до таких перетворень навчання іноземного читання

здійснюється за двома основними напрямками: технікою читання і осмисленим читанням.

Один із шляхів формування умінь самостійного читання – самостійна робота студентів з текстом. Основною проблемою, яка виникає під час організації самостійної роботи є забезпечення оптимального співвідношення педагогічного керівництва нею й пізнавальної активності студентів. Основним мотивом самостійного читання літератури є пізнавальний інтерес. Відповідно, навчання самостійному читанню повинно здійснюватись як оволодіння активним мотивованим процесом. Результат діяльності залежить від правильності визначення змісту навчального матеріалу, управління процесом активності студентів.

Шляхом поступового зменшення управління самостійною роботою студентів над текстом (зовнішнього контролю) можна послідовно перейти до самоконтролю студентів. Вплив на їх мотиваційну сферу приведе до перетворення пізнавального інтересу в пізнавальну потребу.

Навчання читання повинно здійснюватись як оволодіння не тільки активним пізнавальним процесом, а й автоматизованим процесом. Автоматизації підлягають передусім основні механізми читання як виду мовленнєвої діяльності. Формування їх у процесі та режимі тільки самостійної роботи неможливо. Автоматизації основних операцій, що складають механізми, необхідні для здійснення самостійного читання, можуть, на нашу думку, слугувати як спеціальна система вправ, так і набуття індивідуального фахового досвіду читача у процесі регулярного читання. При правильній його організації формується пізнавальна самостійність, автоматизується сприйняття, розпізнавання і розуміння структури і елементів речення. Студенти вчаться долати труднощі в розумінні, сприймаючи їх, головним чином, як лексичні, вчаться працювати зі словником, мовній здогадці і смисловою прогнозуванню.

Самостійне читання до того ж – це передусім індивідуальне читання. Групові форми роботи не можуть бути ефективними при виконанні висуного завдання – навчання самостійного читання. Студенти повинні мати хоча б мінімальну свободу вибору: тексту, завдання, ступеня проникнення в зміст того, що читається (виду читання), режиму роботи (зі словником чи без словника), теми і часу, ступеня самостійності (консультації викладача чи інших студентів), форми звітності (переклад, переказ, анотація і т.д.). Причому роль індивідуалізації процесу формування самостійного читання особливо

важлива: те, що є достатнім для одного студента, може служити лише відправним моментом для іншого.

Вдосконалюється мотиваційна сфера студентів. Мотив пізнавального інтересу підкріплюється іншими особистісно значущими мотивами: спочатку, може бути, навіть суто навчальними (можливість продовжувати навчання), а потім і професійними: органічне входження умінь самостійного читання іноземної літератури за фахом у підструктуру професійної теперішньої і майбутньої діяльності.

Успішному формуванню необхідних умінь читання сприяє систематичний контроль рівня досягнутих результатів. Для його виявлення доцільно спиратися на такі показники: покращення техніки читання і поглиблення розуміння смислових відношень, виражених у мовленнєвому повідомленні.

Врешті-решт, варто зазначити, що результативність навчання читання значною мірою залежить від використання самостійного домашнього читання. Саме воно відкриває значні додаткові можливості для оволодіння іншомовним читанням і мовою в цілому і є одночасно ключем для вирішення більшості виховних та освітніх завдань у плані підготовки майбутнього вчителя-професіонала.

На жаль, домашнє читання на іноземній мові не стало на сьогоднішній день нагальною потребою студентів. Причини такого становища, на наш погляд, полягають у відсутності мотивації, про яку говорилося вище, у слабкому рівні мовної підготовки студентів, у недостатній кількості необхідної літератури для читання. В результаті – відсутність інтересу до читання іноземною мовою, невіра в свої сили. Але є й інша сторона ситуації, що склалася. В той час, коли у більшості студентів домашнє читання на іноземній мові не викликає позитивних емоцій, властивих читанню на рідній мові, сприймається ними лише як навчальне завдання, а не як можливість отримання нової інформації, вони, тим не менш, усвідомлюють важливість цього виду мовленнєвої діяльності та, як свідчить опитування, хотіли б оволодіти навичками читання професійно-педагогічної літератури на іноземній мові.

Аналіз результатів теоретичних досліджень та власний багаторічний педагогічний досвід дозволяють виділити вимоги, дотримання яких підвищує ефективність домашнього читання. Це такі умови, як:

- 1) створення у студента впевненості, що він може читати;

2) зміст текстів для читання повинен бути важливим для читача;

3) фактичний зміст текстів іноземною мовою можна використати в іншому виді навчальної чи іншої діяльності;

4) завдання до текстів іноземною мовою повинні бути аналогічними завданням до текстів рідною мовою;

5) студент повинен бути впевненим, що від нього вимагається розуміння змісту тексту, а не тільки вміння його озвучити.

Також у немовному ВНЗ гострою є проблема відбору мовного матеріалу, максимальне наближення його до профілю факультету. Від правильного вибору матеріалу для позааудиторного читання, від його змістового насичення залежать успіхи студентів не тільки у знанні мови, але і їх психологічний настрій, їх “взаємовідносини” з іноземною мовою взагалі. Підбираючи тексти для позааудиторного читання, необхідно мати на увазі такі суттєві фактори як ступінь підготовленості студентів по спеціальності, зміст і логічна побудова наук, відображених у відповідних матеріалах на іноземній мові і, звісно, ступінь підготовленості студентів з мови, що вивчається.

З урахуванням вищесказаного пропонується система формування умінь самостійного читання, елементами якої є:

- формування і автоматизація основних механізмів читання при допомозі спеціальної системи вправ і в режимі групового навчального читання;
- формування індивідуального професійного досвіду читача у регулярному читанні;
- автоматизація комунікативних умінь читання шляхом чергування на початковому етапі навчання різних видів читання.

Правильний відбір текстів буде сприяти формуванню особистості майбутнього спеціаліста шляхом впливу на мотиваційну сферу студента – формуванню пізнавальних потреб.

Правильно організований контроль буде впливати на формування пізнавальної самостійності.

Цьому ж буде слугувати й індивідуалізація самостійної роботи студентів з текстом.

Варто також періодично пояснювати студентам надзвичайну важливість самостійного читання, показувати наявність міцних зв'язків між різними видами іноземної мовленнєвої діяльності і пов'язаного з цим ефективного впливу читання на оволодіння мовою в цілому. Звичайно ж, важливо нагадувати студентам про необхідність оволодіння іноземним читанням для досягнення головної мети

навчання у вищій школі – всебічного підвищення рівня своєї освіченості й культури, готовності до можливого спілкування із представниками тієї країни, мову якої вони вивчають, підготовки до життя і майбутньої успішної професійної діяльності.

Література

1. Клычникова З.И. Психологические особенности восприятия и понимания письменной речи (Психология чтения): Автореф. дис. ... докт. психол. наук. – М., 1975
2. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1977. – 304 с.

О. Ч. Чирва

ПЕДАГОГІЧНИЙ ДИЗАЙН ЯК УМОВА ВПРОВАДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНИХ МОДЕЛЕЙ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

В статтє делается попытка определения понятия, возможностей и актуальных проблем педагогического дизайна в обновлении системы художественного образования на принципах системного, личностно-ориентированного подходов к организации учебного процесса.

In the article is given it a shot determination of concept, possibilities and the issue of the day of pedagogical design in the update of the system of artistic education on principles of systems, personality-oriented approaches to organization of educational process.

Ускладнення педагогічного процесу в цілому, активне використання сучасних інформаційних технологій, зростаючі потреби та вимоги до створення та впровадження гнучких, особистісно-спрямованих освітніх технологій зумовлює інтерес науковців до педагогічного дизайну і робить дослідження його проблем актуальними.

Педагогічний дизайн – відносно нова галузь педагогічних знань, яка виникла у 60-ті роки ХХ століття і пов'язана з розвитком інформаційної культури суспільства. Основою педагогічного дизайну є створення та опис "оптимальних проєктів" освітнього простору, які пов'язані насамперед з вирішенням питань інтеграції інформаційних засобів та нових мультимедіа в навчальний простір та проблем організації процесу навчання в онлайн-просторі. Але зорієнтованість освітнього простору на розвиток особистості, його змістовне та структурне ускладнення виявляє проблеми системоутворюючого, методологічного характеру і робить актуальним

залучення педагогічного дизайну до традиційного педагогічного процесу.

Вважаємо, що саме теорія педагогічного дизайну має забезпечити ефективний педагогічний інструментарій проектування особистісного розвитку в сучасному освітньому просторі. Ми впевнені, що в умовах кредитно-модульного навчання, активного залучення педагогічних технологій значення педагогічного дизайну як теоретичного підґрунтя проектування та реалізації різних моделей педагогічного простору дедалі зростатиме.

Проблеми педагогічного дизайну, пов'язані з розробкою та впровадженням педагогічних технологій у навчальний процес, досліджували Т.І.Льїна, М.Д.Нікандров, М.В.Кларин, А.Ж.Ромізовський, Н.Ф.Тализіна, Ю.І.Машбиць, О.Ю.Уваров та інші. С.Коновець аналізує роль креативних освітніх технологій у сучасній мистецькій освіті. Він зауважує, що особливо актуальним стає теоретичне опанування та практичне впровадження креативних освітніх технологій, до яких, насамперед, слід віднести: особистісно зорієнтовані, вальфдорську педагогіку, технологію саморозвитку (за М.Монтесорі), технологію розвивального навчання, технологію формування творчої особистості, проектно-моделюючі та нові інформаційні технології, технологію колективної творчої діяльності (за І.Івановим), технологію "створення ситуації успіху" (за А.Белкіним), інтеграцію різних видів мистецтва (за Б.Юсовим і Г.Шевченко) та інші. В сучасній мистецькій освіті саме креативні освітні технології виступають важливим фактором у процесі постійного духовно-творчого удосконалення особистості, формування інтелектуального і культурного потенціалу кожної людини [1].

Оптимальне використання педагогічних технологій в умовах особистісно-діяльній освітньої парадигми зумовлює необхідність подальшої розробки теорії та методики педагогічного дизайну.

Розглядаючи педагогічний дизайн як процес, науковці визначають його як систематичну розробку педагогічних специфікацій з використанням психолого-педагогічних теорій для забезпечення високої якості педагогічного процесу, що поєднує процеси аналізу та розробки системи дидактичних умов забезпечення потреб і цілей навчання. Так, поряд з визначенням стратегій та моделей навчання, педагогічний дизайн передбачає розробку дидактичних матеріалів і видів діяльності, тестування та оцінку ефективності як учбових, так і навчальних видів діяльності. Підкреслюється, що педагогічний дизайн-процес систематичного перевтілення дидактичних принципів

навчання в навчальні плани, матеріали, технології; прийняття рішень про ефективність використання методів навчання з урахуванням певного змісту навчального курсу та цільової аудиторії. Науковці наголошують на перспективах розвитку педагогічного дизайну як методологічної основи поліпшення педагогічного процесу.

У статті робиться спроба узагальнити різні підходи до визначення поняття педагогічного дизайну; розглянути його можливості у створенні ефективного освітнього середовища в галузі традиційної мистецької освіти, розробці та реалізації оптимальних освітніх моделей як на художньому, так і метахудожньому рівнях; виявити важливість педагогічного дизайну у забезпеченні системного, особистісно-спрямованого підходів до організації навчання.

Поняття педагогічного дизайну акцентує увагу як на саморозкритті унікальності кожної особистості, так і на творчому характері педагогічного процесу, але передбачає усвідомлений, технологічний підхід до організації педагогічного простору. Мета педагогічного дизайну – планування та створення освітнього простору зі сприятливими для розвитку кожної особистості педагогічними умовами. Педагогічний дизайн спрямований, перш за все, на виявлення особливостей свідомісної сфери кожної особистості, стилю її навчально-творчої діяльності, поведінки, комунікації як змістовних компонентів системи мистецької освіти. Він поєднує аналіз та оцінку перспективи особистісного розвитку, визначення, опис та реалізацію оптимальних педагогічних умов становлення професійних якостей (компетенцій) та здібностей майбутнього фахівця відповідно сучасним потребам.

Як наукова дисципліна, педагогічний дизайн визначається як галузь знань, в межах якої досліджується і розробляється теорія педагогічних стратегій. Він виступає посередником між педагогічною теорією та практичною спрямованістю освітніх технологій. Якщо педагогічна теорія забезпечує концептуальне обґрунтування процесу навчання, то педагогічний дизайн – теоретичне підґрунтя для створення інтерактивних інформаційних освітніх технологій, у тому числі і гнучких педагогічних технологій у галузі мистецької освіти. Саме педагогічний дизайн у єдності з відповідними методичними розробками складає основу педагогічних технологій. Тобто його можна вважати теоретичним підґрунтям системного створення спеціалізованих моделей навчання та розвитку особистості в умовах кредитно-модульного навчання.

Мистецька освіта як галузь наукового знання також має межові характеристики. Якщо художня освіта спрямовувалась на вирішення загальних проблем естетичного виховання, то мистецька освіта синтезує досягнення педагогіки, філософії, психології, соціології, фізіології, естетики, мистецтвознавства щодо створення умов творчого розвитку кожної особистості і забезпечує теоретичне підґрунтя та інструментарій для спеціалізованих методик.

Відповідність спрямування концептуальних положень дозволяє зробити припущення, що педагогічний дизайн має виключно важливе значення як системоутворюючий чинник створення і впровадження нових ефективних моделей мистецької освіти.

Стрімкий інформаційний розвиток суспільства і водночас недостатній рівень культури в освіті, насичення змісту знаннями при відсутності смислів, зумовлює необхідність дослідження та впровадження нових ефективних моделей мистецької освіти. “Пошук моделі освіти, адекватної сучасному типу культури і відповідно новому етапу розвитку цивілізації, становить найактуальнішу проблему сучасної педагогіки” [2, с.29].

Мистецька освіта потребує розробки стратегій та моделей навчання на засадах розширення культурного поля, усвідомлення, інтелектуалізації навчально-творчої діяльності особистості, забезпечення варіативності, диференційного, персоналізованого підходу до організації навчального процесу. Концептуалізація основ та створення оновлених моделей мистецької освіти пов'язані з її культуровідповідним, комунікативним, персоналізованим, творчим характером і необхідністю:

- міждисциплінарних досліджень. Мистецька освіта – гранична галузь знань і потребує синтезування досвіду педагогіки, філософії, естетики, герменевтики, соціології, психології, фізіології, мистецтвознавства, теорій комунікації та знакових систем тощо;
- формування “людини культури” (за І.А.Зязюном), здатної до рефлексивного сприйняття та продуктивної діяльності у середовищі сучасної художньої культури;
- формування комунікативної культури особистості, що пов'язане з розробкою діалогових стратегій мистецької педагогіки;
- розкриття та розвитку активної, творчої особистості. “У мистецькій освіті завжди відбувається взаємопроникнення знань і продуктивної активності, оскільки жодну інформацію у галузі мистецтва неможна розкрити без залучення людини до

самостійної художньої діяльності, всі види якої стимулюють прояви фантазії, творчої уяви” [2, с. 41].

– цілісного системного розгляду комплексів інтелекту, почуттів та поведінки особистості.

Організація складного, багатовекторного педагогічного впливу на становлення індивідуальної художньої свідомості особистості потребує системного підходу та впровадження педагогічного дизайну в освітній простір художніх факультетів. Педагогічний дизайн – теж складний процес, що поєднує чотири стадії розробки освітньої моделі: на рівні відпрацювання стратегій з урахуванням актуальних педагогічних підходів; створення перспективних планів, розробки тактичних прийомів у кожному модулі, блоці, занятті та визначення сукупності навчальних завдань (за Ромізовським).

Перший рівень характеризується аналізом та оцінкою змістовних (навчальних потреб, цільової спрямованості) та формальних (структурних взаємозв'язків) компонентів педагогічного дизайну. В умовах сучасного культурного розвитку, навчальні потреби особистості і суспільства в галузі художньої освіти якісно змінилися, що потребує оновлення освітніх моделей.

Потрібен комплексний аналіз візуальних мистецтв як основи розвитку когнітивної, почуттєво-ціннісної, регулятивної сфер творчої особистості і відповідних фахових компетенцій в галузі візуальних мистецтв (професійно-технологічної, емоційно-ціннісної, когнітивної, комунікативної, креативно-рефлексивної).

Рівень проектування характеризується прогнозуванням педагогічних стратегій та результатів які можливо перевірити, розробкою перспективних планів, змістовної та процесуальної структури навчального процесу, оцінкою домінуючих цілей та оптимального інструментарію.

На рівні розробки запланованих дій відбувається підготовка та залучення інструментарію, дидактичних, методичних ресурсів, створення механізмів реалізації проекту та моделей навчання (технологій).

Вважаємо, що створення ефективних моделей навчання візуальним мистецтвам в сучасних умовах потребує ставлення до зображення як до візуального тексту, тобто складноструктурованого носія візуальної інформації з одного боку, та забезпечення системно-цільового підходу до його залучення в навчальному процесі – з іншого. Використання візуального тексту як дидактичного засобу

полягає у забезпеченні цільової відповідності його структури як моделі світосприйняття, тим змінам, які мають відбутися у структурі свідомісної сфери особистості; у моделюванні цілісного естетичного об'єкту як особливої смислоутворюючої комунікативної структури (за О.Ю.Нестеровим) та створення на цих засадах педагогічних ситуацій особистісного росту, які виступають дієвими змістовними одиницями педагогічного дизайну в галузі освіти візуальним мистецтвом.

Мистецькі технології мають сприяти усвідомленому розвитку особистості, стимулювати підвищення рівня особистісної та фахової культури, прояву індивідуального стилю інформативно-художньої діяльності та творчості.

Реалізація педагогічних стратегій відбувається за рахунок вибору та забезпечення найбільш ефективної взаємодії в умовах спроектованого педагогічного середовища. Не випадково педагогічний дизайн визначають як комунікативний педагогічний інструментарій, який забезпечує ефективність, результативність, цікавість процесу навчання за рахунок проектування середовища певної галузі освіти та створення педагогічних ситуацій самоактуалізації, саморозкриття, саморозвитку особистості. Зазначене доводить важливість врахування теоретичних основ візуальної комунікації в створенні навчально-виховного простору в галузі візуальних мистецтв.

Створення ефективних освітніх моделей у галузі візуальних мистецтв потребує дослідження закономірностей та особливостей візуальної комунікації, функціональних можливостей зображення як візуального тексту.

Нагальною потребою стає формування у майбутнього спеціаліста поряд з художньою, інформативною культурою, що консолідує в собі всебічну інформацію про соціально-культурні процеси, технологічні та технічні засоби створення візуальних текстів, організації та підтримки візуальної комунікації, а також про усвідомлену необхідність і доцільність такої діяльності.

Необхідно зауважити, що оцінка виступає головною та постійною складовою педагогічного дизайну як процесу, що постійно повторюється та корегується тому відбувається на всіх зазначених рівнях. Відповідно, значення моніторингу в умовах системного, персоналізованого, комплексного, технологічного підходів до організації навчального процесу значно зростає.

Проблеми контролю та оцінки показників пов'язані з тим, що внутрішні психічні процеси, на які спрямовується вплив, не можна безпосередньо спостерігати. Актуальності набувають впровадження

експериментальних вимірювань ступеня педагогічного впливу, пошуки можливостей більш точного визначення динаміки розвитку особистості з метою наукового пояснення і прогнозування ефективності освітнього процесу.

Оновлення ефективного та оптимального педагогічного простору на мистецьких факультетах залежить від розробки та впровадження нових, системно-обґрунтованих, особистісно-спрямованих моделей навчання, що потребує залучення педагогічного дизайну. Педагогічний дизайн є дієвим інструментарієм системно-стильового підходу до організації навчання в просторі мистецької освіти. Актуальні проблеми теорії і методики педагогічного дизайну в галузі мистецької освіти розроблені недостатньо і потребують подальших досліджень.

Реалізація педагогічного дизайну в навчальному просторі мистецької освіти залежить від вирішення проблем, які пов'язані з:

- розробкою дієвого апарату діагностики та аналізу якісних, стильових характеристик свідомісної сфери особистості, моніторингу успішності знань студентів мистецьких спеціальностей в умовах кредитно-модульного навчання;
- аналізом та структуруванням змісту мистецької освіти різних напрямків;
- дослідженням системоутворюючих принципів педагогічного дизайну,
- визначенням принципів та умов ефективного функціонування візуальної комунікації в освітньому просторі;
- розробкою методики створення та реалізації оптимальних та ефективних, особистісно-спрямованих моделей навчання в освітньому просторі;
- визначенням ефективності педагогічних ситуацій, навчальних моделей, освітнього простору в цілому та умов оптимального застосування систем управління навчальним процесом.

Впровадження ПД у простір мистецької освіти* дозволить зняти існуючі протиріччя нормативного та креативного в навчальному процесі, забезпечити умови набуття як фахової майстерності, так і активного творчого становлення особистості, розкриття її індивідуального стилю діяльності як на художньому, так і метахудожньому рівнях.

Література

1. Коновець С. Креативні освітні технології у праці сучасної школи // Рідна школа – 2005. - № 3. – С. 20-23.

2. Мистецтво у розвитку особистості: Монографія / [Ничкало Н.Г., Зязюн І.А., Рудницька О.П. та ін.]; за ред. Н.Г.Ничкало. – Чернівці: Зелена Буковина, 2006.-224 с.

Г.М.Удовіченко

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

В статтє рассматриваются актуальные вопросы формирования профессиональных ценностей будущего педагога в процессе изучения гуманитарных дисциплин.

The article deals with some actual problems concerning the formation of a future teacher's professional values in the process of humanitarian subjects learning.

Сучасний світ має потребу в людині з високим рівнем загальної культури, людині “успішній”, “ефективній”, здатній швидко орієнтуватися і приймати оптимальні рішення під час здійснення професійної діяльності у постійно змінюваних умовах. Не є виключенням і професійна діяльність педагога, і тому під час навчання у вищому педагогічному навчальному закладі необхідно формувати професійні цінності, які мають стати для майбутнього педагога сталими утвореннями. Безперечним є також наступне твердження: чим вищий рівень знань людини, тим більше вона відповідає всім вимогам, які висуваються до фахівця певної професійної сфери, тим ширші можливості відкриваються перед нею, тим легше вона знаходить своє місце у суспільстві.

Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті передбачає поступовий перехід від репродуктивної, авторитарної освіти до освіти інноваційного, гуманістичного типу. У ній передбачено, перш за все, підготувати особистість майбутнього фахівця, який би був здатним якісно застосовувати набуті у період навчання знання протягом усього життя, а це видається можливим лише за умови забезпечення якісної освіти на етапі її здобуття.

У сучасному світі, коли майже втрачені практично всі цінності, цінності освіти й знання не є виключенням. Усе більше затребувана людина із суб'єктною позицією, що вміє мобілізувати себе на подолання труднощів, здатна приймати рішення незалежно від зовнішніх факторів і впливів. Її впевненість у виборі підстав для власної діяльності в соціальному житті, що постійно змінюється,

визначається особистісними змістами, які вона конструює для себе. Гуманітарні знання, які допомагають і сприяють розвитку особистості, мають велике значення у її формуванні. Саме тому процес вивчення гуманітарних дисциплін містить у собі неперевершені можливості щодо формування певних професійних якостей майбутнього вчителя. Питання гармонізації цінностей і змісту гуманітарних знань є одним з актуальних питань сучасної освіти в цілому й педагогічної науки зокрема.

Виходячи з цього актуалізується проблема формування професійних цінностей у майбутніх педагогів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

У роботах Б.Г.Ананьєва, Л.С.Виготського, В.С.Грехнева, В.А.Кан-Калика, О.М.Леонтєва, В.М.М'ясищева, О.В.Сухомлинської, Д.М.Узнадзе закладено психолого-педагогічні основи вивчення проблеми формування цінностей. Однак у вищезгаданих авторів не висвітлюється повною мірою проблема формування саме професійних цінностей. У них не розкривається специфіка і зміст формування професійних цінностей у майбутніх педагогів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури стосовно досліджуваної проблеми можна диференціювати за такими напрямками: про закономірності професійного становлення особистості (Б.Г.Ананьєв, О.О.Абдуліна, Л.С.Виготський, В.І.Загвязинський, О.М.Леонтєв, С.Л.Рубінштейн та ін.); про формування професіоналізму педагога та його готовності до професійної діяльності (А.М.Бойко, Ф.Н.Гоноблін, М.Б.Євтух, Л.В.Кондрашова, В.О.Сластьонін та ін.); положення психолого-педагогічної науки про організацію навчально-пізнавальної діяльності (С.І.Архангельський, Д.М.Богоявленський, П.Я.Гальперін, В.В.Давидов, О.К.Дусавицький, Г.С.Костюк, В.В.Краєвський, М.М.Скаткін, Г.І.Щукіна та ін.); про мотивацію навчання (Л.І.Божович, А.К.Макарова, М.В.Матюшкін); про активність суб'єкта і об'єкта в процесі трансформації знань (Л.П.Арістова, О.В.Брушлінський, В.І.Євдокимов, Т.І.Шамова та ін.)

Проблемою цінностей займалися Н.Аббаньяно, М.М.Бахтін, Дж. Дьюї, М.С.Каган, В.В.Крюкова та М.П.Данилова. З'ясувати різні точки зору на розуміння категорії "особистісне знання" допомогли роботи В.А.Героїменко, В.И.Данильчука, А.С.Молчановой, М.Полани.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб на ґрунті теоретичного аналізу й узагальнення власного педагогічного досвіду визначити основні напрями розробки проблеми формування професійних цінностей майбутніх педагогів у процесі навчання гуманітарних

дисциплін і сформулювати педагогічні умови, які забезпечуватимуть ефективність даного процесу.

Загальновідомим є той факт, що менталітет фахівця межі ХХ-ХХІ століть оснований на самодіяльному розв'язанні професійних задач, котрі у якості центрального моменту містять проблематику самоактуалізації – прагнення особистості до самопізнання і самореалізації у особистісному і професійному аспектах, що є відповіддю неповторного початку, закладеному в “Я” на сукупність нормативних настанов і моральних прагнень. Не викликає сумніву, що для майбутнього педагога це є одним з пріоритетних напрямів, над яким постійно необхідно працювати задля підвищення власного рівня професіоналізму і як наслідок формування певних професійних цінностей.

Характер здійснюваного дослідження окреслив коло вивчення наукової літератури з методологічних концепцій теорії гуманізму, проблем загальнолюдських гуманістичних цінностей та умов їх функціонування (В.Сухомлинський, К.Ушинський, І.Франко, Т.Шевченко), визначення систем змістових утворювань особистості на гуманістично-ціннісних орієнтирах у процесі творчої діяльності (Б.Асаф'єв, О.Василенко, Є.Незайкинський, Л.Столович та ін.).

Вчені обумовлюють формування ціннісних гуманістичних орієнтацій як результат залучення особистості до соціокультурної діяльності. Становлення цього координуючого механізму в структурі свідомості і поведінки людини вони пов'язують з розвитком потреб, інтересів, естетичних смаків, ідеалів, настанов, а також спрямованості на виникнення різнобічної творчої і навчальної діяльності. У контексті проблеми формування професійних цінностей майбутніх педагогів це мають бути професійно спрямовані потреби, інтереси, певні естетичні смаки, уподобання, ідеали, настанови, а також обов'язково професійно необхідні знання, причому значну частину загальноосвітніх студенти здобувають саме у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Роль гуманітарних знань зростає з кожним днем, а процес гуманітаризації загальнолюдських і професійно важливих знань набуває постійної інтенсифікації.

Дослідник А.Здравомислов зазначає, що ціннісні орієнтації є важливим елементом структури особистості, які утворюють вісь свідомості, що забезпечує її стійкість стосовно певного типу поведінки і діяльності, у тому числі і спрямованої на професійне становлення, обумовлюючи мотивацію дії. “Саме ціннісні орієнтації – це внутрішній компонент свідомості і самосвідомості особи” [3, с.203].

Підкреслюючи регулюючий характер цінності, яка слугує постійним орієнтиром, визначається також цінність як значення об'єкту, причому з акцентуацією на прямому безпосередньому зв'язку цінності з поняттям значущості, а також із потребами, прагненнями, ідеалами, гуманістичними потенціями людини.

Ціннісні орієнтації містять у собі певні норми, що регулюють свідомість особистості на рівні загальнолюдських цінностей. Вони виявляються у світоглядних позиціях, поведінкових ситуаціях, творчій діяльності та у процесі узагальнення загальнолюдських знань, джерелом здобуття яких саме і виступають гуманітарні дисципліни. Для майбутнього педагога все перераховане представляє неабияке значення. Але центральним і провідним принципом має стати принцип гуманізму, оскільки не може бути якісної професійної підготовки вчителя без наслідування гуманістичних ідеалів.

Гуманізм – це принцип, що базується на переконанні у потенційних можливостях людини; її здатності до вдосконалення; вимозі свободи та захисту гідності; ідеї про право людини на щастя і задоволення її потреб та інтереси, у тому числі й професійних.

Існують інші визначення поняття “гуманізму”, але вони ідентичні в своїх концепціях про людину як вищу цінність у світі, про умови досягнення вищого розквіту людської особистості. Саме до цього має прагнути вчитель у своїй професійній діяльності, а тому процес формування професійних цінностей майбутнього педагога у процесі навчання гуманітарних дисциплін має бути наскрізну пронизаним ідеями гуманізму.

Гуманізм – це зосередження загальнолюдської моральності, без якої неможливо виводити нові покоління до високих ідей та ідеалів.

Гуманізація – це олюднення будь-якої особистості; це прояв людяності, відповідальності за свої дії з погляду майбутнього. Це чітка логіка, а більш конкретно – образне мислення, альтернативність пошуку, відсутність догматичності. Гуманізація не вичерпується тільки світоглядним змістом, вона передбачає, передусім, – любов до людини і повагу до її людської гідності. Гуманізм як прояв людяності є домінантою у світоглядних позиціях реалізації особистісно-орієнтованих технологій в системі підготовки майбутніх педагогів.

“Людяність мусить виступати практичною реалізацією гуманізму, духовності у її світському розумінні, з одного боку, а з іншого – передумовою формування гуманістичного світогляду.

Людяність – це джерело, мета і критерії істинного гуманістичного світогляду” [2, с.21].

Т.І.Левченко, Р.М.Рогова розкривають особливості присвоєння тих чи інших смислових змістів і мотиваційних прагнень особистості. Можна говорити про нестійкі ситуативні смислові змісти, що характеризуються епізодичністю, залежністю від зовнішніх обставин, а також про стійкі, привласнені особистістю смислові змісти, що увійшли до загальної структури смислової сфери, та про особистісні цінності, які визначаються як усвідомлені та прийняті людиною як найбільш загальні, генералізовані смисли життя.

У роботах А.Маслоу, К.Роджерса, М.Рьюз розглядаються теоретичні аспекти формування гуманістичних ціннісних орієнтацій особистості, доводять, що головними у цьому процесі виступають здатність і схильність кожного до самоактуалізації. Вони максимальною мірою уособлюють те, що є істотним, власне людським, найкращим у людині. Це ті особливості, у яких більш адекватне сприйняття дійсності, вільне від впливу ситуативних потреб, стереотипів, більш адекватна оцінка себе та інших. Для них характерною є спонтанність проявів, простота і природність, відсутність штучних захисних форм поведінки, але в той же час – є захищеність від негативних зовнішніх впливів, факторів. Їм притаманні гуманістичне ставлення до життя, автономність, незалежність від оточення і водночас – почуття єдності з людством, демократичність у стосунках, готовність вчитися у інших, стійкі внутрішні моральні норми, гостре відчуття добра і зла, дружба з тими, хто виявляє схильність до самоактуалізації, зайнятість – як правило – не собою, а своєю життєвою місією, орієнтація на універсальні, “вічні” цінності.

Гуманістична психологія схиляється до таких людських реалій, як переживання досвіду, структури “Я”, становлення особистості.

Саме теоретичні засади гуманізму на основі вітчизняних (Б.Братусь, В.Дзюба, Н.Киященко, Р.Шульга) та зарубіжних (А.Маслоу, К.Роджерс, М.Рьюз, А.Швейцер та ін.) досліджень дозволили окреслити стратегічні напрями щодо вирішення проблеми формування професійних цінностей майбутніх педагогів у процесі навчання гуманітарних дисциплін.

У контексті дослідження проблеми формування професійних цінностей необхідно також зупинитись на аналізі визначень поняття “професійна спрямованість”, яке, вважаємо може бути достатньо

важливим задля подальшого визначення категорії “професійних цінностей”.

У науково-педагогічній літературі професійна спрямованість розглядається як:

- єдність почуття й прагнення до оволодіння професією (О.М.Землянська);
- властивість, яка виявляється в активному стійкому прагненні займатися певною професійною діяльністю, вдосконалюватися в ній (І.С.Вітенко);
- О.П.Сейтешев у поняття професійна спрямованість вкладає установки, інтереси, потреби, ідеали, переконання, схильності, здібності до певного виду діяльності [5, с.79-87]. Він визначив джерело розвитку професійної спрямованості та виділив її структурні елементи:
 - проявлення загальної життєвої позиції особистості, її життєвої орієнтації;
 - наявність професійних планів, які містять цілі та засоби їх досягнення;
 - ступінь активності особистості при реалізації згаданих планів.

Узагальнюючи проведений теоретичний аналіз щодо проблеми дослідження, а також на ґрунті власного педагогічного досвіду роботи у вищій педагогічній школі можна визначити і сформулювати на гіпотетичному рівні сукупність педагогічних умов, створення яких забезпечить ефективність формування професійних цінностей майбутніх педагогів у процесі навчання гуманітарних дисциплін.

По-перше, професіоналізація змісту навчання гуманітарних дисциплін на ґрунті реалізації принципів гуманізму й гуманізації і гуманітаризації навчання у вищому педагогічному навчальному закладі.

По-друге, залучення студентів до активної пізнавальної діяльності у процесі навчання гуманітарних дисциплін через використання інноваційних форм і методів набуття професійно важливих знань.

По-третє, забезпечення наявності системи роботи, спрямованої на формування професійних цінностей майбутніх педагогів на засадах повного і цілісного усвідомлення важливості гуманітарних знань.

Література

1. Державна національна програма “Освіта”: Україна ХХІ століття. – К.: Райдуга, 1994. – 62с.

2. Бех І.Д. Виховання особистості. У 2 кн. Кн.2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: Навчально-методичний посібник. – К.: Либідь, 2003. – 344с.
3. Здравомыслов А.Г. Потребности, интересы, ценности. – М.: Политиздат, 1986. -223с.
4. Лернер И.Я. Дидактические основы методов обучения. – М.: Педагогика, 1981. – 186с.
5. Сейтешев А.П. Пути воспитания профессиональной направленности учащихся и молодых рабочих. – М., 1974. – С.79-87.

Л.Л.Олексієнко

ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧОЇ РОБОТИ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

В статье рассмотрены проблемы использования творческой работы студентов на занятиях по английскому языку в высшей школе, как способа повышения качества знаний будущих специалистов.

In article problems of use of creative work of students on employment on English language in the higher school, as the way of quality of knowledge are considered.

Проблема формування творчої особистості хвилювала за всіх часів як вітчизняних, так і закордонних педагогів. Креативний процес, креативна особистість досліджувалася в роботах: Дж.Гілфорда, В.Сміта, К.Тейлора, Е.Торренса; креативна інтерактивність вивчалася К.Трошиною. Про можливість використання асоціативного мислення як частини креативного процесу говорили Л.Занков, З.Калмикова, Н.Менчинська; сензитивні періоди розвитку креативності визначали О.Матюшкин, В.Кудрявцев, В.Дружинін; складові частини креативного процесу розглядали Я.Пономарів, П.Ленгли, Р.Джонс, С.Мідник і ін.; роль особистісних і професійних якостей у формуванні креативності як показника професіоналізму з'ясували А.Брушлинський, Ю.Гильбух, В.Шадриков, В.Чудновський, Н.Шумакова, О.Шибланова. Положення психології і педагогіки вищої школи, що розкривають закономірності й принципи професійного становлення особистості (Б.Ананьев, Л.Виготський, О.Леонтьев, В.М'ясищев, С.Рубинштейн); взаємозв'язок і взаємозумовленість мислення та навчальної роботи (О.Вербицький, А.Брушлинський,